

N:o 4.

Ank. till Riksd. kansli den 7 febr. 1902, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner med förslag till ändrad lydelse af 14 § i lagen angående eganderätt till skrift den 10 augusti 1877.

Uti två lika lydande motioner, hvilka afgifvits den ena, under n:o 6, i Första Kammaren af herr *G. Björlin* och den andra, n:o 40, i Andra Kammaren af herr *H. Hedlund*, har föreslagits den ändring i lagen angående eganderätt till skrift den 10 augusti 1877, att första punkten i 14 § komme att erhålla följande lydelse:

Författares eller öfversättares i detta kapitel omförmälda rätt gäller för hans lifstid och *tre*ttio år efter hans död.

Till stöd för detta förslag har anförts:

»I 1877 års lag om eganderätt till skrift förekommer ett stadgande, som ställer dramatiska författares efterlevande i en vida ofördelaktigare ställning än andra skriftställares. I fråga om sådana dramatiska arbeten, som äro afsedda att uppföras, eger, såsom väl bekant, ersättningen för uppföranderätten en större betydelse än arfvodet för deras utgifvande af trycket. Men under det nämnda lag lemnar författare och deras rättsinnehafvare eganderätt under författarens lifstid och femtio år efter hans död i hvad angår arbetets utgifvande, så är åter den tidrymd, under hvilken ett dramatiskt eller dramatiskt-musikaliskt arbete icke utan författarens eller dennes rättsinnehafvares samtycke kan uppföras, inskränkt till hans lifstid och endast fem år derutöfver.

Bih. till Riksd. Prot. 1902. 7 Saml. 4 Häft. (N:is 4 och 5.)

I den ursprungliga kongl. propositionen var till och med rätten ännu mera begränsad. I anslutning till den då gällande 1855 års förordning ville dåvarande justitieministern endast i det fall, att arbetet utgifvits i tryck och författaren aflidit innan fem år förflutit efter tryckningsåret, medgifva åt rättsinnehafvaren en så lång skyddstid efter dödsfallet, att det hela blefve fem år. Såsom skäl för denna korta skyddstid angafs »en behöflig hänsyn till teaterföreståndarnes intressen», och det tillades, att densamma »veterligen icke framkallat några klagomål». När lagutskottet förordade en allmän skyddstid af fem år efter författarens död, hvilket blef lag, så anfördes likaledes såsom skäl teaterföreståndarens intresse, hvilken, i fall han betalat honorar för ett stycke, hvars författare aflidit kort efter det aftalet uppgjordes, borde åtminstone under någon tid efter dennes död ega uteslutanderätt att uppföra arbetet. I annat fall skulle för öfrigt osäkerheten vid uppgörelsen i hög grad nedtrycka författares honorar. Ett par reservanter påyrkade redan då skyddstidens utsträckande till tio år, men Riksdagen följde lagutskottets hemställan.

Under de 25 år, som förflutit sedan denna lag antogs, hafva förhållandena väsentligen ändrats. Åskådningssätten om skydd för immateriellt arbete hafva både här och i utlandet utvecklats till förmån för detta arbetes utöfvare. Vid tidpunkten för den nu gällande lagens antagande hade föga mera än ett tjugutal år förflutit sedan öfver hufvud taget något skydd alls lemnades för dramatiska verks uppförande, och vid denna tid ansågs alltjemt teaterverksamheten som en så vanskelig och dålig affär, att hänsyn så godt som uteslutande togs till teaterföreståndaren på bekostnad af författaren. Erfarenheten har emellertid nu ådagalagt, att denna verksamhet rätt och klokt skött kan vara ekonomiskt fördelaktigt och icke minst har det visat sig, att svenska originalstycken egt benägenhet att varda repertoarpjeser. Intet skäl synes längre föreligga att icke lika väl tillgodose författarens som teaterföreståndarens sak och låta den förre njuta den rättmätiga lönen för sitt arbete. Det må tillika anmärkas, att numera vid stående scener i vanliga fall författarearfvodet utgår i form af viss procent af inkomsten, och genom detta tantièmesystem, som är ömsesidigt rättvist, erhåller ju endast författaren eller dennes rättsinnehafvare arfvode så länge det för teaterföreståndaren är fördelaktigt att uppföra stycket. För öfrigt bör det för en solid teaterföreståndare innebära en viss fördel att kunna träffa öfverenskommelse för längre tid, oberoende af en författares lifstid, och derigenom vara skyddad gent emot ingrepp för konkurren-ter, som nu utan någon ersättning kunna tillegna sig arbetet sedan

fem år efter författarens död förflutit. För det fåtal stycken, hvilka en längre tid öfverleva sina författare, kan icke författarearfvodet utgöra någon tyngande post i en teaters budget. Hvad åter angår allmänhetens intressen, så torde de i ingen nämnvärd mån kunna anses trädde för nära genom att teaterförfattare i detta fall erhålla hvad rätt och billighet kräfva; snarare skulle man kunna påstå, att friheten att eftertrycka ett litterärt arbete långt mera än friheten att utan ersättning uppföra ett drama kan lända allmänheten till ekonomisk fördel, enär i förra fallet täflan mellan olika förläggare betydligt kan nedbringa de olika upplagornas pris, under det att knappast en konkurrens teaterföreståndare emellan om samma stycke kan tänkas medföra någon prissänkning, och hvad den dramatiska författarens rättsinnehafvare gå miste om i ersättning sålunda knappast kommer allmänheten till godo.

Huru som helst måste det förefalla i hög grad obilligt, att en dramatisk författares arfvingar, åt hvilka den aflidne som oftast icke torde efterlemna några mera betydande tillgångar, skola så kort tid efter hans fränfalle beröfvas det till äfventyrs enda värdet i hans qvarlåtenskap, nemligen hvad uppföranderätten till ett populärt teaterstycke kan inbringa. Ett liberalt skydd för frukterna af det immateriella arbetets mödor, hvilka ju mer eller mindre omedelbart komma landets kultur till godo, synes på detta område lika väl som på andra vara påkalladt.

Andra länders lagstiftning visar också, att Sverige härutinnan befinna sig på en mycket efterblifven ståndpunkt. Exempelvis medgifves i *Tyskland* och *Österrike* en skyddstid af 30 år efter författarens död, i *Belgien*, *Danmark*, *Finland*, *Norge*, *Frankrike* och *Ungern* 50 år efter samma tidpunkt; i *Italien* och *Spanien* är skyddstiden bestämd till 80 år efter arbetets första uppförande, i *England* och *Förenta staterna* till 42 år derefter. Äfven i aflägsna stater, som *Ecuador*, *Mexiko*, *Transvaal*, *Bolivia*, *Tunis*, är skyddstiden 25 till 50 år efter författares död, och bland alla stater, som öfver hufvud meddela ett dylikt skydd, har *Sverige* — jente *Chile* — minst tillgodosett författarnes intresse.

Detta förhållande har gifvetvis förefallit svenske författare hårdt och obilligt och Sverige såsom kulturstat föga värdigt. Sveriges författareförenings styrelse har uttalat en enhällig önskan, att dessa för våra teaterförfattare menliga bestämmelser måtte undergå en ändring. Det kan då ifrågasättas, om icke uppföranderätten borde ega lika långt skydd som författarerätten. Denna uppfattning om fullständig likställighet mellan dessa kategorier uttalades redan af tre reservanter till det utlåtande af 1850—51 års Riksdags allmänna besvär- och ekonomiskutskott, som resulterade i 1855 års kongl. förordning, och i de flesta kul-

turstater har denna princip häfdat. Emellertid finnes det enstaka land, der uppföranderättens skyddstid är något kortare än författarerättens, och ehuru våra närmaste grannland, Norge, Danmark, Finland, bestämma en tid af 50 år efter författarens död, torde måhända, på det steget icke må anses alltför stort, den svenska lagen stanna vid samma siffra som den tyska och österrikiska eller 30 år.»

14 § af ifrågavarande lag lyder för närvarande sålunda:

Författares eller öfversättares i detta kapitel omförmälda rätt gäller för hans lifstid och *fem* år efter hans död. Har författare eller öfversättare ej gifvit sig till känna, vare det, sedan fem år förflutit från det att arbetet först offentliggjordes genom tryck eller offentligen uppfördes eller föredrogs, en hvar tillåtet att samma arbete uppföra och föredraga.

Att goda skäl tala för en lagändring i motionernas syfte, finner utskottet vara genom motionärernas framställning till fullö ådagalagdt. Nuvarande bestämmelse innebär otvifvelaktigt mången gång för en dramatisk eller musikaliskt-dramatisk författares eller öfversättares efterlevande en ganska hård begränsning af den ekonomiska fördel, de eljest skulle kunna förvänta af hans litterära qvarlåtenskap. Den omständigheten, att, såsom motionärerna erinrat, nästan alla civiliserade länders lagar tillerkänna den enskilda litterära eganderätten i detta afseende en väsentligt längre giltighetstid än den hos oss medgifna, synes ock gifva vid handen, att en så sträng begränsning som den i vårt land föreskrifna svårligen kan vara med hänsyn till allmänhetens och teaterföreståndarnes berättigade intressen af verkligt behof påkallad.

Utskottet anser sig emellertid ej kunna för närvarande förorda antagandet af det i motionerna framlagda lagförslag. Innan ändring af ifrågavarande bestämmelse vidtages, torde nemligen tillfälle böra beredas äfven representanterna för de intressen, hvilka i afseende å fastställande af tidsgränsen för författares eller öfversättares berörda rätt kunna betecknas såsom motsatta dessa senares, att i frågan sig uttala, och i hvarje fall erfordras en vida omsorgsfullare undersökning, än den utskottet är i stånd att företaga, för att få utrönt såväl huruvida just den af motionärerna föreslagna tidsbegränsningen är den efter hänsyn till alla olika intressen bäst afpassade som ock huruvida icke tilläfven-

tyrs en ändring af ifrågavarande tidsbestämmelse kan påkalla en förändring jemväl af tidsbestämmelsen i andra punkten af samma paragraf. Utskottet föranlätas alltså hemställa,

att Riksdagen, i anledning af förevarande motioner, ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t tacktes taga under öfvervägande, huruvida och i hvad mån den i första punkten af 14 § i lagen angående eganderätt till skrift bestämda tid för författares eller öfversättares i andra kapitlet af berörda lag omförmälda rätt lämpligen må kunna utsträckas, samt för Riksdagen framlägga det förslag till lagändring i sådant syfte, hvartill den verkställda utredningen kan föranleda.

Stockholm den 7 februari 1902.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.